

AMICULU SCÓLEI

fóia pentru naintarea invetiamentului si a educatiunei
la Romani.

Ese in tóta Sambat'a. — Pretiulu abonamentului pentru provinciile austriace: pe anu 4 flor., pe siése luni 2 flor. 25 cr., pe trei luni 1 flor. 25 cr.; — éra pentru Romani'a: pe anu 30 piastrii (lei), si pe semestru 16 piastrii. — Pentru inseratiuni se vor respunde 5 cr. de serie. — Abonarea se face la postele c. r. si pela DD. correspondinti, si la tóte librariile.

ANDREIU MURESIANU,

renumitulu si nemoritorulu poetu romanu ardelénu dupa unu morbu indelungatu trecù la cele eterne in 24. Octobre in etate de 47 ani.

Veniti fratiloru din tóte patru anghiuurile Romanimeii se-i dàmú ultim'a onóre, veniti se ingenuchemu si se plangemu la morimentu despartírea acestui ilustru geniu si mare patriotu, veniti se-i repetámú cu totii echo spiritului seu ce ni l'a lasatu erediére, si se-i dicemu:

Nu, nu, Muresiane, nu mori nici odata,
Caci faptele tale maretie, remanu
Modelu de urmare, icóna curata
Romanului tineru, si celui betraanu!

Laurulu e cumun'a bravului ostasiu,
Care nu se trage din focu nici unu pasiu; —
Laurea cerésca si triumfu pomposu
Ai si tu barbate blandu si generosu! —

Laud'a in generalu si in specie in educatiunea.

I.

Nu este nici o placere mai sublima, nu e nici o mangaere, nu e nici o multiemire mai mare, de catu a-ti audí laud'a fapteloru tale. Acest'a este unu adeveru, ce nu-lu póte contestá nici celu mai esageratu stoicismu; este o effuintia prè-naturala, nu a naturei, ci chiar' a spiritului [omenescu, a destinatiunei omului. Ins'asi scriptura promite crestinului o lauda, o respata séu o pedépsa. Dar' nu, omului i sióptesce unu oraculu misteriosu in internulu seu: ai lucratu bine! astépta

lauda si respata; ai lucratu reu! astépta defaima si pedépsa. Éta dar' ca laud'a séu respata'a, defaim'a séu pedéps'a, au trebuitu se-se nasca si ele in data dupa crearea omului, in data dupa-ce elu a facutu unu pasiu in viétia, si a pusu séu a intinsu man'a la ceva, indata ce a tradusu in pracsu via spresirnea animei sale.

Dar' ce e laud'a? díce filosofulu suridíndu cu despretiu, ce e acestu fumu sburatoru? Tu miserabila omenime, laud'a o venezi tu prin faptele tale? Ce? pentru lauri si-vérse ostasiulu sangele pe campulu luptei? Pentru lauri schimba poetulu natur'a, facundu din dí nópte si din nópte dí, pentru lauri si-stórcé elu

totu suculu de viétiá, pentru lauri sufere elu fόμε, frigu, invidia, despretiu, persecutiuni si tôte desastrele unei vieti amarite si mai multu contemnat? Pentru lauda renuntiu eu la tôte placerile trecatóre ale acestei vieti? A! éta ticalosf'a omenimei, éta ratecirea ei.

Da, asiá ratiunéza filosofulu sub masc'a fariseului, vrè se alunge din lume ceea ce póte elu doresce mai tare, defaima si-si bate jocu in aparintia de ceea ce elu adóra mai cu ardóre, de lauda, de gloria. Elu nu vrè se scie ca déca nu ar' fi laud'a elu n'ar' fi filosofu; nu vrè se scie ca déca nu ar' fi laud'a nu ar' poté se fia nici fapte bune; nu vrè se scie ca déca nu ar' fi laud'a nu ar' poté fi nici defaim'a; si in urma nu vrè se scie ca déca nu ar' fi acestea, omenimea n'ar' poté se aiba nici istoria. Éta filosofulu fariseu pretindîndu a-se sacrificá pentru binele zi progresulu omenire, se sacrificá in adeveru pentru a o impinge in neactiune, in letargia, pentru a o spoliá de motorulu principalu alu fapteloru sale, pentru a-i curmá istori'a si pentru a o reduce in nimicia. — Esiléza laud'a din lume, si ai pusu intre omu si fapta unu abisu eternu!

Dar' éta catu de bine a intielesu marele filosofu romanu, Cicerone, acestu motoru misteriosu alu fapteloru omenesci. Elu díce: „Cucu catu poetiloru li se dá mai pucina onóre, cu atatu operile loru erau mai neinsemnate. Apoi si déca au fostu unele genii mari in poesia, totusi nu s'au potutu asemená cu glori'a greciloru. Ce se cugetamu? au deca Fabiu, celu mai nobilu omu, ar' fi fostu laudatu pentru-ca se ocupá cu pictur'a, au n'amu fi avutu si noi mai multi Policleti si Parrhasii? Onórez dá nutrementu artiloru, si prin gloria toti se atítia la lucru; ér' acele lucruri pentru-care cei ce se ocupa de ele suntu defaimati, acele tota de un'a remanu despretiute si necultivate.“ *)

Éta adeveratulu filosofu care a si intielesu

si a si vrutu se intieléga destinat'a omenimei si motorulu principalu alu fapteloru ei. Ba Cicerone insusi si-a facutu, in unele locuri in oratiuni, elogiulu fapteloru sale, cu tôte ca acést'a nu prè incape in marginile modestiei ce trebue observata.

Astu-felu dara omulu are lipsa de recunosciintia si incoragiare, pentru-cá cu nóue poteri, cu mai flagrantu zelu se continue faptele sale de lipsa pentru sine si salutare omenimei. Aplausele, aprobatiunea lumei suntu stimululu celu mai dulce si celu mai siguru in progresare. Ele inspira individulu nóue poteri; si elu fora d'a-se restaurá se pare recreatu. Fora aprobatiune, fora lauda, chiar' si voi'a cea mai resoluta, geniulu celu mai ilustru, man'a cea mai destra lancediesce, se paraliséza, se topesce, se nimicesce. Capu-d'operele nemuritóre, ce le posiede lumea in arti si scientie, cea mai mare parte le detorimu aplauseloru, laudeloru, stimei ce lumea a datu genieloru divine ce au produsu acele capu-d'opere. Ei! si de ce se nu aplaudamu de ce se nu laudamu, de ce se nu stimamu p' aceia, cari renutia la tôte bunurile si placerile acestei vieti, numai cá se procure prezentulu si posteritatiie cele mai sublime delicii spirituale? Pentru-ce se nu marimu p' aceia, cari pentru-cá se inaltie pe conatiunaliu sei si chiar' omenimea intréga, mai preferu a-si petrece viéti'a in anghiuri obscure, de parte d' ori-ce lustru, d' ori-ce splendóre a societatiei omenesci? De ce se nu inaltiamu p' aceia, cari descindu la cele mai inferióre graduri ale societatiei, pentru-cá se smulga din gur'a peritiunei, se smulga din nemolu chipulu si asemenarea lui d-dieu, pe omu? De ce se nu damu unu cuventu de lauda, acelor'a cari ne-au datu mii de cuvinte deliciose, mangaitóre si mantuitóre? In urma, de ce se nu damu acestu micu tubutu, care nu ne cósta nimicu, de ce se nu-lu damu, dícu, astoru-felu de tramisi d-dieesci, candu scimu

*) Tuscul - Disput. libr. I. C. 2.

prè bine, ca mai nici odata alta resplata nu au p' acestu pamentu?

II.

Din cele precedente e evidentu, ca laud'a este o consecintia necesara, inevitabila a fapteloru bune, dar' totu dodata este si motorulu principalu alu acestoru fapte. Totu din cele precedente resulta, ca deca si capetele cele mai luminate, anumele cele mai rezolute si mai devotate, au totusi lipsa de lauda, de aprobatiune, pentru continuarea operei loru, cu zelu si mai flagrantu, cu resemnatiune mai mare: cu catu mai vertosu nu voru avé lipsa de lauda, de aprobatiune, copii, care pentru fragilitatea, pentru angust'a loru esperintia nu potu cunoşce meritulu faptei. Minte copilului e scurta, prevederile lui fórte restrinse, si astu-felu nu póte pricepe cumu e posibilu, cá dupa nisce lucruri grele si neplacute adi, se astepte in viitoru frupte dulci. Acést'a nu incupe nici decumu in capulu lui; si nu e de miratu. Copilulu traesce numai in presinte; trecutul nu a fostu a lui, séu pentru elu a sburatu fora d'a-i lasá ceva esperintie. Viitorulu este copilului unu ce cu totul necunoscutu, prevederile, scopurile vietiei ulterióre i lipsescu cu totul; elu traesce in o regiune nebulósa, unde nu vede mai multu de lungulu nasului. Copilulu este egoistu; orice face, nu crede a face pentru sine, ci pentru parinti si invetiatoru, si togma pentru acést'a elu pretinde o remuneratiune spontanee. Dar' copilulu nu este numai egoistu, ci si ambitiosu, si astu-felu ce remuneratiune mai convenabila si mai gâdalitóre póte se fia pentru elu de catu laud'a, aprobatiunea. Éta dar' necesitatea laudei in educatiune. Laud'a este mediulu celu mai eficace pentru d'a nu lasá pe copilu se lancediésca si se se descuragieze in operele sale, acaroru emolumente si scopuri elu nu le póte prevedé. Laud'a este mediulu positivu de prima valóre in man'a educatorului. Dar' totu odata este si mediulu celu mai de

licatu, care trebue manevratu cu cea mai mare cercuspectiune.

(Va urmá.)

De sub cetatea lui Racotiu in 1. Octobriu 1863.

Domnule Redactoru!

Politic'a s'a incuibatu pre semne in animile tuturoru, in catu prè pucini si-iau tempu se se ocupe, batar' catu de pucinu, cu trebile nóstre, dupa parerea mea, de vietia, cu trebile scóleloru populare. —

Iértami dara domnule Redactoru, cá se ve scriu vre-o cateva renduri in diurnalulu Domnia-vóstra in m-iteri'a acést'a, numai vi-o spunu inainte, ca ceva lucru, cum dicemu noi pre sate, cu forfoiu, dela mine nu a, ce acceptá; — scriitoriulu acestoru renduri e invetiacelelu din scóla lui Az-Buche, din acelu tempu bunu, candu ru-si sdrobiá multu pedagogii, seu dupa numirea de atunci dascalii, capulu cu crearea séu tienerea vreunui metodu alesu de invetiementu, ci se tieneau de metod'a cea bestrana, a bate atata pe bietulu invetiacelelu, pana candu va invetiá buchile, pana va poté exprime pe ftertu, silinduse a-lu instruí, pana de a fi in stare a ceti psalmii si a cantá cheroviculu. — Metod'a acést'a, desi n'are óre-care nume scientificu, dar' s'ar' poté totusi botezá cu numele de drastica, si are meritele sale, cari sémena multu cu a scólei filantropistiloru, gindea prin tr'ins'a se invetiau de micuti romanasi a suferi nacasulu, bata'a, ce le erá de lipsa intr'unu tempu, candu sórtea densiloru nu semená cu a ómeniloru. — Metod'a acést'a de invetiementu a remasu populara, si dupace in loculu sloveloru se introdusera in scóle, literale, — dara nu populara intr'acelu intielesu, dupa cum au intielesu pedagogii, fora populara pentru aceea ca e prè usuata in poporu. — Mi se pare ca d-vóstra pedagogii intielegeti sub metoda populara, o metoda care maneca din concepte cunoscute, la individuale, cum e d. e. metod'a, mi se pare, numita erotematica, metod'a intrebátore care imparte pertractarea materiei de invetiementu, in unu discursu intre invetiatoriu si invetiacelelu, cum e mai in colo metod'a de invetiementu numita pestalozica, care la instruirea tenerimei maneca din punctele elementari a' tuturoru cunoscíntieloru omenesci, spre a formá materi'a invetiementului prin lucrarea propria si progresiva dupa reguli anumite, a scolariului.

Metode populare de invetiementu, in sensulu din urmá, in scólele nóstre elementari nu s'au introdusu inca. — Am premisu asta pucina atengere, facia cu metodele nóstre de invetiementu pentru aceea cá se ve spunu,

domnule Redactoru, cumca de vre-o dóue septamani au amblatu pre satele nóstre unu comisariu scolariu gr.-resariteanu, d. Belissimus, despre acaru metoda de invetiamentu, povestescu ómeni cá de minune, fiinduca a invetiatu unu pruncu, care numai prinsese abedariulu in mana, in tempu de dóue óre, a cunósce alfabetulu intregu, fora de a-lu smulge pre invetiacelu de peru, si de urechi, si fora de a-lu fi trasu diosu pre banca. —

Metoda domniei sale inca mi-se pare ca se baséza multu pre cea erotematica, fiinduca prin unu discursu cu invetiacelulu, lu face de din concepte lui cunoscute, prin combinari, vine la concepte nóue, pre cari apoi, avendu cele primarie din cari au manecatu de fundamentu, nu-le mai uita. —

Suntu tare ocupatu cu alte lucruri a' panei de tóte dílele, spre a poté intrá intr'o critica a acestui modu de invetiamentu, ci me restringu numai a recomandá tuturoru pedagogiloru nostri insusirea de metoda in invetiamentu catu se póte mai populara, si usioru de priceputu, caci numai astfelu potu se castige atragearea prunciloru catra scóla.

O astfelu de metoda de invetiamentulu intre dascalii nostri satesci de sine nu va poté se se laticésca, caci ei au mai multu a se luptá cu castigarea panei de tóte dílele, de catu se-le mai remana tempu si spre aceea, cá se cetésca carti pedagogice, despre metode populare de invetiamentu. —

In privintia acést'a a aflu calea cea drépta Escelentia sa Episcopulu Br. Siaguna, cu tramiterea de comisari scolari, spre a cercetá scólele populari, a tiené conferintie cu invetiatorii, introducandu pre acestia in pracs'a pedagogiei, animandu poporulu spre a-si dá pruncii la scola, si castigandu apoi pre cei din urma, aratandule in fapta usuratatea invetiaturei, pentru scóla. — In asta privintia, comis. scolaru d-lu Belissimus, si-a facutu destulu misiunei, si poporulu astépta cu ne-rebdare, sosirea unui comisariu scolariu, trimisu totu cu astfelu de misiune si din partea archidiecesei Blasiului.

Nu-ti mai potu scrie altele, fora cá se-ti castigi dle Redactoru o oglinda, ca cumu se cam afla scólele pre la noi, facu se urmeze de inchiare epistola unui pedagogu veteranu:

. . . Apoi caus'a scolara
. . . Din giurulu Reginului

In urm'a parintiescului cerculariu alu Escelentiei sale d. Metropolitu in caus'a scóleloru populare, speramu ca institutiunea tinerimeii, va luá una directiva mai meritoria, si mai corespondietóre zelosului mandatu archi-

pastorescu: inse durere, ca din partea directoratului gr.-cath. din Reginulu-sasescu, nice o controla nice o supravighiere, nu fuseramu norociti a vedé in decursulu anului de facia, in caus'a mentionata; dascalii mai preste totu inapti, scólele inchise — ferestile cu siolocaturi de spini astupate, de esamene decorate cu fiinti'a de facia on. d. protopopu si inspectoru nice vorba, in catu dieu; ca s'ar' uimi unii domni nationali cari au conclucratu candva cu zelu la organizarea scolastica, de unu retrogradismu asiá grosolanu. —

Totusi d. inspectoru din zelulu ce-lu pórtá catra scólele din eparchia sa au facutu ce n'ai cugetá, adeca a emis unu formulariu la docinti, cu impunere, cá se scrie fiesce-care in rubricile indigitate, numele prunciloru si specificatiunea studiiloru, care formulariu avea de a-lu trimite la ordinariatulu metropolitanu, cá se se convinga acel'asi, ca dsa nu pazesce numai tãrgurile, ci si-a facutu destulu chiamarei cu punctuositate.* — cá nu cumva maritul ordinariatu, vrendu a fi consecinte ordinatiunei sale, se-i traga salariulu dupa sunetulu cerculariului, si asiá dsa se fia celu dintaiu esemplu in archi-dieceasa. — Apoi vecine fii bunu aduti aminte, ca dupa tenorulu aceluiași archipastorescu mandatu, preotulu este si directoru scólei din comun'a sa, dar' apoi reu reului, ca preotii afara de pucini suntu tcti ómeni simpli luati dela stiva, cari nu se impaca cu normativ'a, d'a vedé docenti mai iscusiti cu sine, eugetandu ca asiá le scade védi'a, si se nu lumineze lumin'a loru mai multu inaintea poporului. Ti-asi poté scrie amice si vecine o jeremiada intréga despre durerós'a nóstra decadintia scolara, inse cu acést'a ocaziune me restringu numai a-ti mai amintí, ca tempulu si opiniunea publica, acesti doi factori incorruptibili, voru lamuri cans'a inapoiarei si a decadentiei deplinu, si atunceea si noi vomu spirá mai liberu vediendu pre siefulu Eparchieii aflandusi misiunea placuta din candu a-si visitá si scólele Eparchieii sale, nunumai a se recrea cu lucruri proventuóse, care aducu mangeiere numai pungei. Altele cu alta ocaziune.

*) Éta érași unu documentu despre aceea ce amu mai dísu de repetite ori, ca adeca multi din dd. inspectori facu reporturi false ordinariateloru despre starea scóleloru, care inse intr'adeveru nu stau de felu. Noi ceremu, bá pretendemu in tóta vertutea cuventului, vindecarea reului, pretindemu cá ordinariatele se incuisionizeze, si asupra astoru-felu de pastori nedemni se aplice tóta rigórea ordinatiuniloru, deca nu voru cá se remana ridicule si contemnabile! R.

Misiunea preotului facia cu civilisatiunea omenirei si in deosebi cu Patri'a.

(Cuventulu de adio alu unui teologu catra colegii sei)

(Capetu.)

E dreptu ca acum pasimu din scóle, fora pracsă, fora de cunoscinti'a lucrurilor estranee de sfer'a, activitatea noastră, si pasimu pre ambonulu lunei acesteia, care inca nu e altu-ceva decatu o scóla, dara practica; — bine scimu ca adeseori vomu impedeacă petiórele noastre, de pedeci cá acelea, in catu vomu cugetá ca suntemu perduti — impiedecati pentru totu-deuna; fiti marinimosi aducanduve aminte de dicerea poetului „Virtus in adversis probatur.“ N'aiba la voi locu desperarea, ci reculegandu poterile vóstre, alergati cá intieptulu Gerzon, carele din demnitatea de cancelariu, a luat misiunea sacra a preotiei asuprasi — fiindu convinsu ca in estu modu va poté folosi mai multu omenimei, alergá pre stradele Parisului, coadunandu pruncii la scóle in-stituindui, si desvoltandule facultatile spirituale si corporale, — i-indreptá la adeverat'a cunoscinti'a a lui d-dieu. Astfeliu stirniá acestu erou alu genului omenescu credinti'a cea adeverata si desvoltá, nobilitá si cultivá anemele prunciloru, care din natur'a cea frageda suntu mai plecate spre reu, de catu spre bine, dupa cum insusi paganulu Ovidiu inca pre tempulu seu destulu de invederatu marturisesce acésta scadere naturale estinsa preste intregulu genu omenescu, prin urmatóriele cuvinte:

Me trahit invitum, nova vis, aliudque cupido,
Mens aliud svadet, video meliora proboque
Deteriora sequor.

Mare binefacere a facutu omenimei acestu erou alu moralitatei, candu elu cunoscandu carier'a atatu a reului, — pre carea urmand'o semenii lui, se periclitéza, catu si a binelui, — pre care indreptandui elu se felicitéza, aratandule ca vitiile ce cu atata intiéla se incubéza in anemele moritoriloru, suntu unu veninu pentru omenime fórte periculosu — ce o amenintia cu o perire vecínica; — folosindu tóte momentele acestu apostolu au seditu in loculu vitiiloru, virtutea, care o indrépta la fericirea eterna.

Acésta misiune sacra neindatoresce, cá si noi cu zelu neobositu se colucramu pentru desceptarea poporului nostru, — ca acést'a este caus'a principale pentru care ne sacrificamu pre acestu pamentu; de basa ne sierbéscă moralitatea, carea e temeulu esistin-tiei tuturoru popóreloru din lume, a tuturoru natiuni-

loru; neci o imperatía fora de moralitate nu póte esistá, apoi societati fora de basa morale neci ca se potu cugetá, afora de esperintia indestulu ne convinge istori'a, ca molitiunea, despresulu, lingustirea, isband'a, trandavi'a, interesulu propriu, si egoismulu, acésta sabia cu dóue tacsari, carii tóte suntu ficele demoralisarei, cate imperatii si regate au nemecitu, ruinatu, cate natiuni le-au facutu prad'a altoru elemente straine, le-au adusu la miseria si la o stare fórte deploravera.

Misiunea noastră e sacra, si inca e si intreita, pen-truca la noi romanii preotulu antau debue se fia iubitoriu de patria, adeca: elu tóte midilócele debue se-le folosésca pentru buna-starea linistei si a bunei co-intielegeri intre diferitele natiunalitati a unei si a ceiasi patrie comune; — elu e detoriu a apará drepturile si interesele patriei intre marginile cuviintiei si a legalitatei cu ori-si-cei pretiu. Oh! slabanogiloru muritori! nu sciti voi ca cateva vibratiuni ale aerului(?) — recomanda simtiulu de patriotismu! catu de sublimu simtiu este acest'a! Tóte faptele eroice si-au radecin'a loru in sentiulu acestu de patriotismu, de iubire alu patriei! „Fiu alu patriei, din orice parte vei fi, díce unu moralistu, nu zebovi candu ea te chiama! Nu-ti astupá urechile, candu canteculu seu resuna in anim'a ta, tragandute catra sinulu seu, cu misterióse legaturi de o dulcétia neesprimabile! Anim'a ta te chiama! acolo, dute de-a-o revedé, ori mori! — Iubirea de patria totu de un'a a fostu o obligatiune santa morale nunumai la Chrtni, cu catu mai vertosu acést'a au doveditu-o si in-sisi paganii — apoi unu preotu in tempu de lipsa se nu dovedésca iubirea patriei si cu mórtea? „Dulce et decorum est pro patria mori,“ díce Horatiu.

A dóu'a-óra preotulu debue se fia amatoriu de natiune, adeca: se-si apere interesele natiunei sale cu totu zelulu, cu tóta energi'a, si fora de neci o shéla, acelea le puna pre tapetulu lunei acesteia, candu pof-tesce binele natiunei sale, — si opiniunea publica cu tóta sirguinti'a o urmarésca ne rumpanduse din gremiulu ei, si necautandu interese private, ce adeseori-lu facu monstru, si machina amblatória in ventu, dupa cum esemplele presente in destulu ne dovedescu catu e de uritiósa si umbr'a unei atare rateciri órbe.

Si in urma preotulu debue se fia iubitoriu de inaintare, propasíre, acestea suntu neincungiaraveru de lipsa, si debue se fia caracteristic'a acea fora de care preotulu e numai arama, chimvalu resunatoriu. Preotulu debue se fia icón'a inaintarei in tóta privinti'a, adeca: se indemne si prin argumente chiare si sanatóse se

conduca acolo poporul că se-si dee prunci la scóle, unde se pertractéza sciintiele, unde se poleesce trupulu se innoesce sufletulu cu cunoscintie sublímé religióse morale. Perfectionarea ingeniului omenescu, cultivarea aceluia, si deplin'a lui desvoltare prin sciintie devine admiratu de lume. Au talentulu carele acuma esorbíteza prin abisulu nesciintiei, cultivanduse, nu póte devení la gradulu sciintieloru lui Prometeu ce furà foculu din ceru? Nu sciti ca pruncutiulu unui economu de satu frecuentandu studiele póte fi admiratu de omenime, intocma cá fisiculu ce in cabinetulu seu stà incungiu-ratu de atatea instrumente, — formandu o lume nóua. Nu sciti ca pruncutiulu unui cersitoriu ce bate stradele susu si in diosu cersindu din casa in casa prin o deprindere binefacatórie in sciintie se inaltia pana la ceriu si rivalisandu cu Apolonu innóta in golitiunea univ-ersului. — Oh! Fr., d-dieu carele a facutu pre omu, — l'a redicatu la o demnitate corespundietórie lui — elu este gubernatorele tuturoru cate se afla pe pamentu; intru adeveru mare ingeniú este datu omului, necuprinsa este intieptiunea lui — si intru adeveru admiraveru. Asiá este! Vedemu pre unulu ca perscrutéza eclipsele sórelui si a lunei si ni-le vestesce cu dieci de ani, lu admiréza omenimea cá pre semidieu, candu elu este unu astronomu miserabilu, esperinti'a fora de neci o indoiéla indestulu ne convinge ca memori'a cultivata dupa principiile celea sanatóse ale exercitiului omenescu in carier'a científica a datu generatiuniloru multi barbati de litere ale caror'a opere voru infacisiá totu de-un'a vi'a loru representatiune in anitele urmatoriloru. Preotulu debue se conduca acolo credintiosii sei cá se imbrácisiezze artile, maiestriile, industri'a, si alte ramuri ale inaintarei precum e inaintarea in agricultura, — aratandule folosulu ce-lu trage omenimea din tóte acestea, — cá din nescari isvóre secure a subsistintiei omenesci; ca tóte acestea nu suntu altu ceva decatu nescari fulcri puternici ai civilizatiunei si ai culturai; natiunea civilisata se póte numí acea la carea moralitatea e in vigóre, are sciintie si averi in gradulu celu mai mare: realisarea toturoru acestor'a aterna mai multu dela preoti, — ale caror'a cuvinte debue se móie anitele celea impetríte, si voi'a multor'a se o plece la propasire si nisuintia; caci din contra preotulu carele nu iubesce inaintarea si desceptarea turmei sale, acell'a e tundiotoriulu ei, pre carea o conduce la perire, la total'a ei apunere unde o va pastorí in veci incatusiatu cu lantiele eternei pedepse prin dinsulu casionate. —

In decursulu acestoru 4 ani amu avutu ocazioni de aprópe! a ne cunósce unii pre altii; eu basandume pre acésta cunoscintia ve dechiarezu acea ce-mi sioptesce sufletulu, adeca: ca póte sperá multu in voi natiunea, cá in nescari fi folositori ai sei; voi ati doveditu inca fiendu in acestú seminaru atatu prin fapte, catu si prin vorbele vóstre despre unu viitoriu mai bunu si fericitu, care debue se-lu reversati nu peste multu asupra poporeniloru vostri, — pre carii voi aveti a-i desteptá, in viétiá si luminá; aveti de a scóte din intunerecu la lumina o turma slabanága, care a fostu fatigata 4 seculi si mai bine prin nedereptatea altor'a, aveti de-a-o indreptá pre calea moralitateri, si a cunoscintiei proprie. Fratióriloru! Noi cá preoti si conducatoriu ai poporului romanu avemu de a sterní in mentea lui originea cea stralucita — a strebuniloru nostri dela carii descendemu si cu care atá'a ne mandrimu, si ne vomu mandrí ne-inctetatu; marele istoricu Gibbon díce: „Romanii s'au fali-tu cu dereptu cuventu in tóte tempurile, cá descendenti dela Romani;“ — asiadara noi romanii de acum, ce ne tñememu de parerea cea vechia asupra originei nóstre, nu ne potemu plange ca suntemu singuri. Nu! caci suntemu sustienuti, spriginiti de unu mare istoricu, care a studiatu istori'a imperiului romanu 30 de ani.

Cá preoti si modele ale moralitateri insociti de prudenti'a pastorale cá de magistr'a cea mai buna a vietiei — vomu poté conduce poporul nóue concrediutu la o nóua renascere, si la cunoscerea esistintiei si a gloriei strabune, vomu poté face progrese corespundietórie chiamarei nóstre, si destinatiunei omenesci, vomu poté sterpi relele, delaturá vitiile ce sugruma si sterpescu atatu de tare omenimea, si in loculu acestor'a vomu fi in stare a sadí in anitele loru virtutea care e coron'a cea mai frumósa si singuru omului destinata; dara numai atunci candu nu se voru viri in anitele nóstre, molesirea, lingusirea cea órba si dediositória, isband'a infernale, egoismulu, trandavi'a, si interesulu propriu, care au demarcatu si inegritu atatea suflete demne de compatimitu chiaru si acum mai de curendu. Tóte acestea suntu nesce timbruri fórté urite nu numai pentru profani, apoi cu catu mai vertosu pentru preoti — ale caror'a caractere solide debue se lucésca generatiuniloru. Oh! departe! departe! se fia si umbr'a unor astfeliu de inegriri de noi! Din contra in noi debue se predomnéscá, prudenti'a, intieptiunea, constanti'a, un'a dintre celea mai frumóse si eclatante insusiri, sobrietatea, carea e regin'a mentei, dreptatea carea e tesaurulu celu mai pretiosu inaintea eternului

creatoru, carele e bas'a moralitatei, pre carea omenimea are de a-o iabracisiá. Posiedíndu acesteá proprietati cuviintiöse státului nostru — ne vomu poté bucurá de unu progresu catra destinulu nostru — atunci ne va conduce providenti'a d-diésca dupa nemarginit'a sa intieptiune catra scopulu propusu, care este destinatiunea omului spre o fericire numai spirituale — dara si temporaria; — ne va conduce intocma dupa cum Minerva sub forma omenésca alui Mentore a condusu pre Telemacu fiulu lui Ulise, insocindulu in tóte evenimentele sale, pana si infernulu intunecosu pentru cercetarea tatalui seu, — care cá unu angeru pazitoriu sub forma omenésca lu facea atentu spre virtute, — la care apoi Joe privea cu mandria din vervulu Olimpului. —

Sfer'a activitatei nóstre in care preste pucinu va se pasímu este fórté eclatanta, admirabile si santa, caci este intemeiata de insusi mantuitoriu lu lúmei. — Sfer'a acést'a de activitate este rezervata numai unor'a dintre ómeni, carii se simtu a fi chiamati, si insuflati de acést'a misiune atatu de marétia si santa; astfeliu de individi alesi spre acést'a cariera suntemu si noi, carii cá midilocitori intre d-dieu si omenime, pre carea debue se-o conducemu cu atata intieptiune, in catu se nu devinu la o coruptiune morale, — cá apoi pentru fora-de-legile ei, se se stérge de mani'a lui d-dieu de pre faci'a pamentului, dupa cum s'a stersu odata omenimea pentru necredintia, molitiune si alte pecate urite incubate in animele ei, carea au fostu asediata spre alu infrumsetiá, civilisá, si a domní preste dinsulu cu ingeniulu. — Noi in acést'a sfera de activitate putemu pregati fi credintiosi patriei si natiunei, membrii folositori si credintiosi besericei, si medulari folositori societatei omenesci, deci dara avemu de a fi intiepti cá sierpii si blandi ca porumbii.

Domnedieule! ce admirabile sfera de activitate ne ai destinatu, adeca: statulu preotiei in care cu energia lucrandu vomu fi in stare a deduce acolo omenimea, in catu acést'a constanta in adeverat'a credintia, de s'ar' acoperi ceriulu cu cei mai faribundi nuori, carii rapindu splendid'a lumina a sórelui, aru aruncá fulgere si tresnete preste órizontulu lúmei imbracandulu intr'o lumina fantastica; si ceriulu descuindusi alviile sale ar' demite oceanuri nemarginite, si revolutiunile cele mai mari curesci si pamentesci, s'aru vedé a nemeci' genulu omenescu prin acesta cataclisma ce aru produce svarsitalu lúmei; credetime'fratioriloru! ca cei bine dispusi si condusi aru asceptá linistiti ór'a judecatei ultime.

Domnedieule! carele gubernezi ceriulu si pamen-

tulu, si tóte cate suntu in acestu pomposu universu, caree ste marturi'a de tóte dílele a d-dieirei tale, guvernéza si pre noi alesii tei, si de cumva verunulu dintre noi nu este chiamatu spre marirea numelui teu intru acést'a cariera — fá cá se fia chiámatu. Veghiéza dupa nemarginit'ata intieptiune asupra pasiloru nostri, — ca se potemu folosi s. tale beserici, indereptandu poporulu nóue incredintiatu la fericirea atatu cea cerésca, catu si cea pamentésca. — Indurate d-diule! spre noi si ne ajutá cá se potemu desceptá poporulu romanu, care au suferitu cá vit'a atatia seculi, cá si cum n'ar' fi fostu dupa tipulu si asemenarea ta creatu, si-lu scapa din acestu intunerecu in care este aruncatu, in tocma dupa cum ai scapatu poporulu Israelitenu prin Moisi omulu teu.

Eterne dumnedieule! Tramite darulu teu celu suntu asupra acestui bunu Archiereu alu nostru, cá cu intieptiunea sa se puna in dreptu o turma atatu de numerósa, carea o ai concrediutu intieptiei lui gubernari la limanulu fericirei eterne, dai poteri sufletesci si trupesci cá se póta luminá invetiaturile sale prin noi ne-trevnicii sierbii sei. Protege cerescule parinte! barbatii acestia carii au adusu in sfer'a si misiunea acést'a sacra a preotiei sale jertfe necrunte pentru marirea numelui celui santu alu teu, dà-le poteri cá se póta indulci pre fratii nostri carii inca au de a mai petrece intre murii acestui institutu, cu acelea invetiaturi, cu care ne-au indulcitu pre noi, cá cu totii se fimu nunciu relegiunei sale, si madulari sanatosi ai besericei dreptu credintiose, cá se vestimu genulu umanu cuventulu fiului teu Isusu Christosu, care a muritu pentru omenime pre lemnulu crucei!

Eu vóue fratioriloru! cari aveti de a-ve mai reintórcé in numele consociloru mei ve postescu succesu bunu si pacientia — pasíndu candava pre aren'a lúmei din afora se colucramu cu o anima si cointielegere pentru fericirea natiunei romane. Domedieu cu voi!

Gherl'a 1862.

Alesandru Filipanu.

Sciri scolastice.

Sibiiu 29. Oct. In 8 ale curentei s'au inceputu colegiele la academi'a de drepturi d' aici. Iuristii romani la acést'a academia si estu tempu suntu numerosi cu tóte ca s'au mai impartitu si pe la Clusiu. Nuoi se afla 29 juristi romani pana acumu; peste totu inca nu-i scimu anumitu, vomu impartasi inse intr'unu numeru viitoru impreuna si maioritaea absoluta

de care parte se va afla. In privinti'a tineriloru ce-si facu studiile gimnasiale pela Blasiu si Beiusiu limb'a germana vine din ce in ce totu mai impedeatöre si mai torturatöre la studiile juridice, pentru-ca vedi bine limb'a germana la aceste gimnasii nu mai póte si nu trebuie se fia asiá in floribus precumu erá sub absolutismu, si astu-felu lips'a unei academii romane devine pe di ce merge totu mai flagranta, dar' la tóta intemplantarea nu in Blasiu.

In 4. a. c. se deschise I cl. gimnasiale la gimnasiulu romanu Franciscu-Iosefianu dela Naseudu. Noi le uramu progresulu celu mai mare!

Franci'a. Ministerulu culteloru a emis unu circularu amplu despre asiá numitulu invetiamentu profesionalu ce este a-se introduce in Franci'a. Acestu invetiamentu este destinat pentru tineri dela 12 — 16 ani si cuprinde urmatörele ramuri: religiunea, limb'a si literatur'a francesca, limbi vie, geografii'a si istorii'a, cunoscentii'a elementara a legislatiunei (pentru usulu economiloru si a meseriasiloru), economii'a natiunala, aritmetic'a mercantila, comtoarii'a, matematic'a aplicata, fisic'a, chemii'a si istorii'a naturala in catu ea vine aplicata in economia, meseria, desemnu, gimnastica si cantu. Obieptele speciale de invetiamentu, cari le cere industri'a locala, inca nu voru fi eschise.

Varietati.

L i t e r a r i u.

In provedietur'a subscrisului a esitu de curundu de sub tiparu

Amiculu Poporului

Calendariu pe anulu 1864

de

V. Romanu.

Suntu patru ani acumu de candu apare in provedietur'a nóstra acestu calendariu. Silintiele auctorului d'o parte, d' a-lu intogmi catu se póte dupa lipsele si priceperea poporului pentru care e scrisu, silintiele nóstre d' alta parte d'a-lu ajustá cuvenitu: credemu ca si-au ajunsu scopulu si acumu. Numitulu calendariu pórtá in frunte portretulu binenimeritu alu Esce-

lentiei sale d-lui Ladislau Basiliu Popu vicepresedinte guvernale. — Partea de lectura a acestui calendaru in acestu anu este copiósa cu deosebire. Intre altele cuprinde: 1. Periodulu III-a 1295 — 1526 din istorii'a Ardealului; 2. Cugetari la anulu nou; 3. Scurta biografia a Esc. sale Basiliu Ladislau Popu; 4. Pomaritululu practicu si cu deosebire despre altuire, cu mai multe ilustratiuni, unu articulu deosebitu interesantu pentru economi de M. Busitie; 5. Tat'a celu avutu, poesii, si sub rubric'a Varietati mai multe schitie parte economice, parte, beletristice, parte morale; si in urma se afla apoi Catalogulu generalu de carti romanesci alu libreriei S. Filtsch. Cuprinsulu intregu alu calend. e de 9 cóle si cósta 40 cr. v. a.

La cateva calindare din anulu acest'a s'au mai legatu impreuna si cele 5 cóle din anulu trecutu, ce cuprindu materia de lectura, astu-felu catu acestea cuprindu 14 cóle. Pretiulu e 50 cr. v. a.

Sibiiu 29. Oct. 1863.

S. Filtsch,
tipografu si libreriu.

Publicatiune de Concursu.

In urmarea conclusului adusu in sedinti'a II. p. 22 a adunarei gen. din acestu anu tinuta la Blasiu in 7. si 8. Septembre, subscrisului comitetu alu Asociatiunei transilvane publica prin acest'a concursu pentru premiulu literariu de 100 fi. v. a. destinat pentru cea mai buna carte despre inaintarea economiei de campu si a pomariei intre Romani. Terminulu acestui concursu se desige pre 1. Maiu 1864 c. n.; conditiunile suntu urmatörele:

a) Acea carte sa dea celu puciru 10 cóle tiparite in 8 mare (cam 30 cóle in manuscrisu).

b) Se fia compusa in stilu, pre catu se póte mai populariu si usioru de intielesu, si cu deplina cunoscentia teoretica si practica in acésta specialitate.

c) Manuscrisulu se fia curatu, usioru de cetitu, insa nu scrisu de man'a auctorului, si nice subscrisu de elu, ci numai provediutu cu unu Motto.

d) Atari manuscrise se se tramita la subscrisului comitetu alu Asociatiunei transilvane pan' la terminulu mai susu-insemnatu.

Sabiiu in 6. Octobre 1863.

Comitetulu Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.